

WYMAGANIA EDUKACYJNE

ROK SZKOLNY 2023/2024

JĘZYK POLSKI

KLASY 7 a, b

PODSTAWA PROGRAMOWA DLA KLAS VII – VIII

Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–VI.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- 2) rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedia, fraszka, sonet, pieśń, tren, ballada, tragedia – i wymienia ich podstawowe cechy oraz wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich;
- 3) wskazuje elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, porównanie homeryckie, symbol, alegorię i określa ich funkcje;
- 5) zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach oraz określa ich funkcje;
- 6) zna pojęcie ironii, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej funkcje;
- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji;
- 10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- 11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny;
- 12) recytuje utwór literacki w interpretacji zgodnej z jego tematem i stylem.

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu; publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego;
- 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 3) interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- 4) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką;
- 5) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy;
- 6) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury;
- 7) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego.

Uczeń:

- 1) rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie; rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- 2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny; rozumie pojęcie podstawy słowotwórczej; w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant; określa rodzaj formantu, wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu, rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- 3) zna zasady tworzenia wyrazów złożonych, odróżnia ich typy;
- 4) rozpoznaje imiesłowowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany, poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie;
- 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- 6) rozumie i stosuje zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentu.

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy,

kolokwializmy); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, zna typy skrótów i skrótowców – określa ich funkcje w tekście;

- 2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- 4) rozumie znaczenie homonimów;
- 5) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu.

3. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

- 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
- 2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;
- 3) rozumie, na czym polega błąd językowy.

4. Ortografia i interpunkcja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- 2) poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- 3) wykorzystuje wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- 4) zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych i pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki.

Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako

spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);

- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: recenzja, rozprawka, podanie, życiorys, CV, list motywacyjny, przemówienie, wywiad;
- 2) formułuje pytania do tekstu;
- 3) dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- 2) rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- 3) uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- 4) uczestniczy w projektach edukacyjnych (np. tworzy różnorodne prezentacje, projekty wystawy, realizuje krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych);
- 5) pogłębia swoją wiedzę przedmiotową i uczestniczy w wykładach publicznych, konkursach itp.;
- 6) rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- 7) rozwija nawyki systematycznego uczenia się;
- 8) rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Wymagania edukacyjne

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

I. **Kształcenie literackie i kulturowe.**

1. Słuchanie.

- 1) uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela;
- 2) wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi;
- 3) słucha nagrania wzorcowej recytacji;
- 4) mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu;
- 5) rozumie polecenia;
- 6) rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście;
- 7) rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się.

2. Czytanie utworów literackich i odbiór tekstów kultury.

- 1) czyta teksty współczesne i dawne;
- 2) odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego;
- 3) rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady;
- 4) rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo;
- 5) wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję;
- 6) rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;
- 7) wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
- 8) dostrzega różne motywy postępowania bohaterów;
- 9) odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski;
- 10) czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren;
- 11) odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego;
- 12) zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację;
- 13) rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze;

- 14) czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki;
- 15) wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze;
- 16) wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości;
- 17) rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową;
- 18) rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu;
- 19) odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog;
- 20) rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich;
- 21) posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich;
- 22) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, felieton;
- 23) wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym;
- 24) dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury;
- 25) zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*;
- 26) wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator);
- 27) zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury;
- 28) dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych.

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie).

- 1) sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi;
- 2) tworzy plan dłuższej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela, formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje;
- 4) wypowiada się na temat;
- 5) stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę;
- 6) stara się o estetyczny zapis wypowiedzi;
- 7) wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji;

- 8) przygotowuje wywiad;
- 9) streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy;
- 10) wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów;
- 11) pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście;
- 12) opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne;
- 13) stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową;
- 14) opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty;
- 15) układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty;
- 16) wygłasza z pamięci tekst poetycki.

III. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja).

- 1) wie, czym jest błąd językowy;
- 2) ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
  - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą, rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
  - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów;
  - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);
  - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z

imiestwowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. **Kształcenie literackie i kulturowe**

1. Słuchanie.

- 1) świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważnie słucha wypowiedzi innych jej uczestników;
- 2) żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie;
- 3) określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu;
- 4) rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym;
- 5) wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu;
- 6) rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

2. Czytanie utworów literackich i odbiór tekstów kultury.

- 1) podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów;
- 2) nazywa różne motywy postępowania bohaterów;
- 3) określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego;
- 4) identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki;
- 5) charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu;
- 6) wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację;
- 7) wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie;
- 8) rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn;
- 9) identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze;
- 10) odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości;
- 11) rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*;
- 12) odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania;
- 13) podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej;

- 14) zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady;
- 15) rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście;
- 16) samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach, sporządza prosty przypis;
- 17) wyszukuje informacje w indeksie i przypisach;
- 18) rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej;
- 19) analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury;
- 20) dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie;
- 21) wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich;
- 22) analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury;
- 23) wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie).

- 1) pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska;
- 2) zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu;
- 3) stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów;
- 4) rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- 5) stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy;
- 6) uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury;
- 7) dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- 8) uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów;
- 9) redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami;
- 10) pisze wywiad;
- 11) stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi;
- 12) zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu;
- 13) wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną;

- 14) opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika;
- 15) w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji;
- 16) recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji.

III. **Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja).**

- 1) dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować;
- 2) stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
  - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą, rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
  - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów – fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);
  - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. **Kształcenie literackie i kulturowe**

1. Słuchanie.

- 1) słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu;
- 2) analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację.

2. Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury.

- 1) płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji;
- 2) odczytuje tekst na poziomie przenośnym;
- 3) określa funkcję przeczytanego tekstu;
- 4) interpretuje tytuł utworu;
- 5) wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- 6) dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanim tekście, w tym w satyrze;
- 7) określa funkcję środków artystycznego wyrazu;
- 8) analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu;
- 9) uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich;
- 10) uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki;
- 11) wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych;
- 12) analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej;
- 13) odczytuje sensy przenośne i symboliczne w odbieranym tekście.

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie).

- 1) płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistyczne;
- 2) uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów;
- 3) dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- 4) aktywnie uczestniczy w dyskusji;
- 5) wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej;

- 6) pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami;
- 7) dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu;
- 8) prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu;
- 9) reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- 10) w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami;
- 11) pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie;
- 12) opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki;
- 13) w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera;
- 14) recytuje tekst poetycki, interpretacje głosowo z uwzględnieniem tematu;
- 15) ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny.

III. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja).

- 1) dokonuje korekty tworzonych tekstów;
- 2) analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, w piosence);
- 3) wykorzystując wiedzę o języku w zakresie:
  - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
  - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem

pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów;

- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. **Kształcenie literackie i kulturowe.**

1. Słuchanie.

- 1) słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu;
- 2) interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

2. Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury.

- 1) płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego;
- 2) odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym;
- 3) wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- 4) ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.;
- 5) określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii;
- 6) interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultur.

II. **Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie).**

- 1) udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód;
- 2) aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji;
- 3) charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych;
- 4) analizuje uczucia własne i bohaterów literackich;
- 5) próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie;
- 6) krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów;
- 7) pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym;
- 8) dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy;
- 9) posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania;
- 10) posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe;
- 11) odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawę z tezą lub hipotezą.

III. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja).

- 1) wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu;
- 2) świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa.

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Słuchanie.

- 1) słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych;
- 2) odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji;
- 3) analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

2. Czytanie tekstów pisanych i odbiór innych tekstów kultury.

- 1) czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- 2) samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji;
- 3) praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego;
- 4) krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

II. Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie).

- 1) samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji;
- 2) aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski;
- 3) interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych;
- 4) oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej;
- 5) pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym rozprawkę z hipotezą; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję;
- 6) tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem;
- 7) redaguje dłuższe formy wypowiedzi;

8) podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

III. Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja).

- 1) wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi;
- 2) samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.